

УНІВЕРСИТЕТ КОРОЛЯ ДАНИЛА
Кафедра богослов'я та суспільствознавчих дисциплін
імені Академіка УАН Івана Луцького

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
МІЖНАРОДНИЙ ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ

Освітньо-професійні програми першого рівня вищої освіти
за спеціальністю 081 «Право»

Розробник: к.ю.н. Кузенко У.І.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри богослов'я та суспільствознавчих дисциплін імені Академіка УАН Івана Луцького гуманітарного факультету університету 30 серпня 2018 року (протокол № 1).

Завідувач кафедри
кандидат філософських наук,
ліценціат теології
_____ О.І. Савчук
30.серпня 2018 р.

ВСТУП

Метою вивчення навчальної дисципліни «Міжнародний захист прав людини» є оволодіння студентами науково-теоретичними та практичними знаннями про сутність та правову природу прав і свобод людини, форми їх реалізації, а також про систему національних та міжнародних засобів захисту прав і свобод людини.

Завданням курсу «Міжнародного захисту прав людини» є оволодіння теоретичними та практичними знаннями про правову природу та юридичну сутність прав і свобод людини, форми та способи їх реалізації, а також про ролі та складові елементи юридичного механізму захисту прав і свобод людини; набуття професійних практичних навичок щодо визначення, обрання та реалізації найбільш ефективних засобів захисту прав людини.

Вивчення студентами навчальної дисципліни «Міжнародного захисту прав людини» здійснюється на основі знань отриманих з «Теорії держави та права», «Міжнародне публічне право», «Право Європейського союзу». У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти повинні: вміти використовувати основні природні права та позитивні права закріплені у міжнародно-правових актах; уміння враховувати процеси еволюції прав людини впродовж розвитку цивілізації; здатність застосовувати отримані знання на практиці; вміти користуватися міжнародно-правовою термінологією у сфері захисту прав людини.

- **знати:** особливості розвитку ідей прав людини в історії політико-правової думки; сутність та правову природу поняття правового статусу особи; основні підходи до класифікації прав людини; понятійний апарат системи міжнародних стандартів з питань захисту людини та основних свобод; принципи, на яких ґрунтується співробітництво держав в сфері міжнародно-правового захисту прав людини; нормативний зміст міжнародних стандартів прав людини; засоби імплементації міжнародних норм з питань прав людини; міжнародно-правові зобов'язання України за універсальними та регіональними конвенціями з прав людини; тенденції розвитку інституту міжнародного захисту прав людини у міжнародному праві.

- **уміти:** визначати рівень дотримання міжнародних стандартів прав людини в будь-якій державі; укладати національні і міжнародні документи щодо захисту прав людини відповідно до міжнародних стандартів прав людини; аналізувати національні закони для визначення їх відповідності міжнародним стандартам прав людини; класифікувати права і свободи людини; визначати найбільш ефективні форми та способи реалізації прав і свобод людини; визначати правомірність чи неправомірність обмеження прав і свобод людини; визначати найбільш ефективні засоби захисту прав людини на національному та міжнародному рівнях; застосовувати на практиці міжнародні та європейські механізми захисту прав людини. Студенти, готуючись до семінарських занять, повинні навчитися характеризувати: міжнародні акти з прав людини; тлумачити міжнародні договори та рішення

судових та правоохоронних органів відповідно до конкретних ситуацій порушень прав людини; вміння використовувати необхідні бази даних; володіння методами наукового аналізу; вміння опрацьовувати текстову та мультимедійну інформацію.

Пререквізити: вивчення даної навчальної дисципліни студент розпочинає, прослухавши такі навчальні дисципліни, як: теорія держави і права; конституційне право; адміністративне право; цивільне право; кримінальне право; міжнародне публічне право; міжнародне приватне право.

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Освітньо-професійна програма, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 6	Галузь знань 08 Право	Нормативна	
	Спеціальність 081 Право		
Модулів – 2	Освітній-ступінь, бакалавр	Рік підготовки:	
Кількість модулів – 2		4-й	4-й
Загальна кількість годин - 180		Семестр	
		8-й	8-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента - 6		Лекції	
		24 год.	6 год.
		Семінарські	
		24 год.	2 год.
		Самостійна робота	
		102 год.	142 год.
Вид контролю: екзамен – 2-й сем.			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 1/1

для заочної форми навчання – 1/2

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Поточне оцінювання студентів на семінарських заняттях здійснюється за чотирьох бальною шкалою, де «2» - незадовільно; «3» - задовільно; «4» - добре; «5» - відмінно.

Підсумковий контроль у вигляді екзамену проводиться у тестовій формі і оцінюється відповідно до шкали оцінювання знань студентів за ЄКТС.

Шкала в балах	Національна шкала	Шкала ЄКТС
90-100 балів	5 «відмінно»	A
80-89 балів	4 «дуже добре»	B
65-79 балів	4 «добре»	C
55-64 бали	3 «задовільно»	D
50-54 бали	3 «достатньо»	E
35-49 балів	2 «незадовільно»	FX
1-34 бали	2 «неприйнятно»	F

МЕТОДИ НАВЧАННЯ ТА ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Лекції із застосуванням мультимедійного проектора, робота в Інтернеті, складання схем, таблиць.

Проблемні лекції спрямовані на розвиток логічного мислення студентів. Коло питань теми лекції обмежується двома-трьома ключовими моментами, увага студентів концентрується на матеріалі, що не знайшов відображення в підручниках, використовується досвід закордонних навчальних закладів з роздаванням студентам під час лекцій друкованого матеріалу та виділенням головних висновків з питань, що розглядаються. При викладанні лекційного матеріалу студентам пропонуються питання для самостійного розмірковування. При цьому лектор задає запитання, які спонукають студента шукати розв'язання проблемної ситуації. Така система примушує студентів сконцентруватися і почати активно мислити в пошуках правильної відповіді.

Міні-лекції передбачають викладення навчального матеріалу за короткий проміжок часу й характеризуються значною ємністю, складністю логічних побудов, образів, доказів та узагальнень. Міні-лекції проводяться, як правило, як частина заняття-дослідження. Лекційне заняття, проведене у такий спосіб, пробуджує у студента активність та увагу при сприйнятті матеріалу, а також спрямовує його на використання системного підходу при відтворенні інформації, яку він одержав від викладача.

Робота в малих групах дає змогу структурувати лекційні або семінарські заняття за формою і змістом, створює можливості для участі кожного студента в роботі за темою заняття, забезпечує формування особистісних якостей та досвіду соціального спілкування. Після висвітлення проблеми (при використанні проблемних лекцій) або стислого викладання матеріалу (при використанні міні-лекцій) студентам пропонується об'єднуватися у групи по 5 – 6 осіб та презентувати наприкінці заняття своє бачення та сприйняття матеріалу. Презентації-виступи перед аудиторією, що використовуються для подання певних досягнень, результатів роботи групи,

звіту про виконання індивідуальних завдань, інструктажу, для демонстрації нових товарів і послуг. Однією з позитивних рис презентації та її переваг при використанні в навчальному процесі є обмін досвідом, який здобули студенти при роботі у певній малій групі.

Семинари-дискусії – передбачають обмін думками і поглядами учасників з приводу даної теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди і переконання, виробляють вміння формулювати думки й висловлювати їх, вчать оцінювати пропозиції інших людей, критично підходити до власних поглядів.

Мозкові атаки – це метод розв'язання невідкладних завдань за дуже обмежений час. Сутність його полягає в тому, щоб висловити якнайбільшу кількість ідей за невеликий проміжок часу, обговорити і здійснити їх селекцію.

Кейс-метод (метод аналізу конкретних ситуацій) – дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності спеціалістів і передбачає розгляд виробничих, управлінських та інших ситуацій, складних конфліктних випадків, проблемних ситуацій, інцидентів у процесі вивчення навчального матеріалу.

Презентації – виступи перед аудиторією – використовуються для представлення певних досягнень, результатів роботи групи, звіту про виконання індивідуальних завдань, інструктажу.

Діагностика (моніторинг і перевірка) результатів навчання здійснюється шляхом виконання студентами:

1) тестових завдань:

1. Міжнародне право прав людини являє собою:

- а) самодостатню галузь міжнародного права;
- б) підгалузь міжнародного гуманітарного права;
- в) інститут міжнародного соціального права.

2. Соціальні права особи характеризуються:

- а) меншою формальною визначеністю порівняно з громадянськими і політичними правами;
- б) незалежністю можливості їх державного забезпечення від наявних економічних ресурсів;
- в) належністю до “ прав третього покоління”.

3. Європейська соціальна хартія була прийнята в межах:

- а) СНД;
- б) ЄС;
- в) Ради Європи.

4. Сторонами соціально-партнерських відносин є:

- а) представники профспілок і представники роботодавців;
- б) уряд та представники профспілок;
- в) уряд, представники профспілок та представники роботодавців.

5. Правом подавати скарги до Комітету ООН з прав людини наділені лише індивіди, які перебувають під юрисдикцією держави-учасниці Факультативного протоколу до:

- а) Загальної Декларації прав людини;
 - б) Міжнародного пакту про громадянські і політичні права;
 - в) Міжнародного пакту про соціальні, економічні і культурні права;
 - г) європейської конвенції про захист прав людини та основних свобод.
6. “Політичним” органом з прав людини, що складається з представників держав, є:
- а) Комітет ООН з прав людини;
 - б) Комісія ООН з прав людини;
 - в) обидва вищезазначені органи з прав людини.
7. Комісія ООН з прав людини:
- а) обмежує свою контролюючу діяльність категорією громадянських і політичних прав людини та їх порушеннями;
 - б) обмежує свою діяльність категорією економічних та соціальних прав людини та їх порушеннями;
 - в) не обмежує свою контролюючу діяльність жодною окремою категорією прав людини.
8. Першою державою, в якій було запроваджено інститут омбудсмена:
- а) Англія;
 - б) Франція;
 - в) Швеція;
 - г) Данія.
9. Французький омбудсмен (медіатор) поєднав у собі:
- а) шведську та фінську модель омбудсмена;
 - б) італійську та іспанську модель омбудсмена;
 - в) скандинавську і англійську модель омбудсмена.
10. У Швеції в 1980 році було запроваджено інститут омбудсмена з рівних можливостей на підставі:
- а) закону “Про рівність можливостей національних меншин”;
 - б) закону “Про рівність можливостей інвалідів”;
 - в) закону “Про рівність можливостей чоловіків і жінок”.
- 2) презентацій і виступів на наукових заходах;
- 3) підсумкового екзамену у тестовій формі.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовний модуль 1. Загальні положення про права людини. Міжнародно-правовий механізм захисту прав людини, захист прав людини в рамках Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

ТЕМА 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРО ПРАВА ЛЮДИНИ

Підходи до класифікації прав в свобод людини і громадянина. Поняття прав і свобод. Права людини і права громадянина. Класифікація права людини за періодами їх виникнення. Класифікація прав людини за сферою їх існування. Особисті (громадянські) права. Політичні права. Економічні права. Соціальні права. Культурні права. Класифікація прав за можливістю обмеження. Абсолютні права. Відносні права. Класифікація прав за способом реалізації. Колективні та індивідуальні права.

ТЕМА 2. ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ У ДІЯЛЬНОСТІ ООН

Статут ООН, Загальна декларація прав людини 1948 р., Міжнародний пакт про громадянські та політичні права 1966 р., Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права 1966 р.. Рада ООН з прав людин. Верховний Комісар ООН з прав людини . Процедура 1235 . Процедура 1503. Комітет із прав людини. Комітет із економічних, соціальних та культурних прав. Комітет із ліквідації дискримінації щодо жінок . Комітет із прав дитини. Комітет проти катувань. Комітет із ліквідації расової дискримінації. Управління Верховного Комісара ООН у справах біженців (УВКБ ООН)

ТЕМА 3. ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ В ЄВРОПІ

Діяльність статутних органів Ради Європи в ділянці захисту прав людини. Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод 1950 р.. Європейський суд із прав людини: юрисдикція та процедура звернення. Виконання рішень Європейського суду з прав людини в Україні . Європейська соціальна хартія (переглянута). Комітет Ради Європи проти катувань. Діяльність ОБСЄ в ділянці захисту прав людини («Московський механізм», Бюро з прав людини та демократичних інститутів, Комісар у справах національних меншин) .

ТЕМА 4. РЕГІОНАЛЬНІ СИСТЕМИ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ

Поняття і зміст Африканської системи захисту прав людини. Історія розвитку Африканської системи захисту прав людини. Африканська хартія прав людини і народів. Банжувльська хартія. Організація африканської єдності. Африканський союз.

Поняття і зміст Американської системи захисту прав людини. Історія розвитку Міжамериканської системи захисту прав людини. Американська конвенція прав людини. Організація американських держав. Американський суд з прав людини.

Поняття і зміст Міжарабської системи захисту прав людини. Історія розвитку Міжарабської системи захисту прав людини. Арабська хартія прав

людини. Ліга арабських держав. Арабський суд з прав людини. Захист прав людини в рамках АСЕАН (Асоціація держав Південно-Східної Азії).

ТЕМА 5. ПРАВО НА ЖИТТЯ

Поняття особистих (громадянських) прав. Право на життя. Початок життя. Обсяг та складові права на життя. Момент закінчення життя. Штучне переривання вагітності у контексті права на життя. Евтаназія у контексті права на життя. Позитивні зобов'язання держави щодо права на життя. Негативні зобов'язання держави щодо права на життя. Можливі випадки обмеження права на життя. Справа Макканн та інші проти Сполученого Королівства. Справа Едвардс проти Сполученого Королівства. Справа Ламбер проти Франції. Справа Прітті проти Сполученого Королівства.

ТЕМА 6. ЗАБОРОНА КАТУВАНЬ, НЕЛЮДСЬКИХ АБО ТАКИХ, ЩО ПРИНИЖУЮТЬ ГІДНІСТЬ , ВИДІВ ПОВОДЖЕННЯ ЧИ ПОКАРАННЯ

Обсяг та складові заборони катувань , нелюдських або таких , що принижують гідність, видів поведження чи покарання. Практика Європейського суду з прав людини щодо заборони катувань, нелюдських або таких, що 58 принижують гідність, видів поведження чи покарання (справа Сьорінг проти Сполученого Королівства 1989 р.). Зобов'язання держави щодо заборони катувань, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поведження чи покарання

ТЕМА 7. ПРАВО НА СВОБОДУ ТА ОСОБИСТУ НЕДОТОРКАНІСТЬ

Поняття та зміст права на свободу та особисту недоторканість. Можливі випадки і умови обмеження права на свободу та особисту недоторканість. Позитивні та негативні зобов'язання держави щодо права на свободу та особисту недоторканість. Справа Харченко проти України. Справа Гуццарді проти Італії. Справа Амуур проти Франції. Справа Вітольд Литва проти Польщі. Практика Європейського суду з прав людини щодо права на свободу та особисту недоторканність (справа Харченко проти України 2011 р.)

Змістовний модуль 2. Загальна характеристика права на повагу до приватного й сімейного життя, житла, право на свободу думки, совісті та релігії, право на власність та інші. Справи Європейського суду з прав людини.

ТЕМА 8. ПРАВО НА ПОВАГУ ДО ПРИВАТНОГО Й СІМЕЙНОГО ЖИТТЯ, ЖИТЛА ТА КОРЕСПОНДЕНЦІЇ

Обсяг та складові права на повагу до приватного й сімейного життя, житла та кореспонденції . Зобов'язання держави щодо права на повагу до приватного й сімейного життя, житла та кореспонденції. Практика Європейського суду з прав людини щодо права на повагу до приватного й сімейного життя, житла та кореспонденції (справа Класс та інші проти Німеччини 1978р.) .

ТЕМА 9. СВОБОДА ДУМКИ СОВІСТІ ТА РЕЛІГІЇ

Поняття свободи віросповідання. Поняття свободи совісті. Обсяг та складові права на свободу думки, совісті та релігії. Свобода вираження поглядів. Позитивні та негативні зобов'язання держави щодо свободи совісті та релігії. Позитивні та негативні зобов'язання держави щодо свободи вираження поглядів. Справа Коккінакіс проти Греції. Справа Лінгенс проти Австрії.

ТЕМА 10. СВОБОДА ВИРАЖЕННЯ ПОГЛЯДІВ

Обсяг та складові права на свободу вираження поглядів . Обсяг та складові права на свободу вираження поглядів. Практика Європейського суду з прав людини щодо права на свободу вираження поглядів (справа Лінгенс проти Австрії 1986р.)

ТЕМА 11. СВОБОДА ЗІБРАНЬ ТА ОБЄДНАННЯ

Поняття свободи віросповідання. Поняття свободи совісті. Обсяг та складові права на свободу думки, совісті та релігії. Свобода вираження поглядів. Позитивні та негативні зобов'язання держави щодо свободи совісті та релігії. Позитивні та негативні зобов'язання держави щодо свободи вираження поглядів. Справа Коккінакіс проти Греції. Справа Лінгенс проти Австрії.

ТЕМА 12. ПРАВО НА ВЛАСНІСТЬ ТА ЗАБОРОНА ДИСКРИМІНАЦІЇ

Обсяг та складові права на власність. Зобов'язання держави щодо права на власність . Практика Європейського суду з прав людини щодо права на власність (справа Луїзиду проти Туреччини 1996р.) Обсяг та складові заборони дискримінації. Зобов'язання держави щодо заборони дискримінації . Практика Європейського суду з прав людини щодо заборони дискримінації (справа Маркс проти Бельгії 1979 р.)

ТЕМА 13. ОБМЕЖЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ

Загальні засади обмеження прав і свобод людини. Межі реалізації прав і свобод людини. Мета обмеження прав і свобод людини. Підстави та порядок обмеження прав і свобод людини. Цілі обмеження прав та свобод людини. Обмеження прав людини з метою забезпечення національної безпеки, громадського порядку, здоров'я населення, екологічного благополуччя та громадської моралі. Механізм обмеження прав людини в умовах воєнного стану. Правовий режим воєнного стану. Порядок уведення та скасування воєнного стану. Гарантії прав і свобод людини в умовах воєнного стану. Відповідальність за порушення прав людини в умовах воєнного стану. Механізм обмеження прав людини в умовах надзвичайного стану. Правовий режим надзвичайного стану. Порядок уведення та скасування надзвичайного стану. Відповідальність за порушення прав людини в умовах надзвичайного стану. Мета, підстави та механізм обмеження прав іноземців і осіб без громадянства, що перебувають на території України. Особливості механізму обмеження окремих видів прав і свобод людини. Обмеження свободи слова, таємниці приватного життя, свободи пересування та виборчих прав.

ТЕМА 14. ПРАВО НА СПРАВЕДЛИВИЙ СУД

Обсяг та складові права на справедливий суд та на дієвий (ефективний) засіб юридичного захисту. Зобов'язання держави щодо права на справедливим суд та на дієвий (ефективний) засіб юридичного захисту. Практика Європейського суду з прав людини щодо права на справедливий суд та на дієвий (ефективний) засіб юридичного захисту (справа Олександр Волков проти України 2013 р. і справа Бурмич та інші проти України 2017р.).

ТЕМА 15. МІЖНАРОДНИЙ ЗАХИСТ ОКРЕМИХ КАТЕГОРІЙ ТА ГРУП ОСІБ

Захист прав осіб, що належать до національних та мовних меншин. Захист прав корінних народів. Захист прав жінок. Захист прав дітей. Захист прав осіб із інвалідністю. Захист прав мігрантів, що працюють. Захист прав біженців та внутрішньо переміщених осіб. Захист прав ув'язнених осіб та осіб, які перебувають у місцях несвободи. Захист прав пацієнтів.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Назви розділів і тем	Кількість годин			
	денна форма		заочна форма	
	Всього	у тому числі	Всього	у тому числі

		л	п	с	с.р		л	п	с	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Змістовний модуль 1. Загальні положення про права людини. Міжнародно-правовий механізм захисту прав людини, захист прав людини в рамках Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.										
Тема 1. Загальні положення про права людини	10	2		2	5	10	2			10
Тема 2. Захист прав людини в діяльності ООН	15			2	10	15				15
Тема 3. Захист прав людини в Європі	15	2		2	10	15				15
Тема 4. Регіональні системи захисту прав людини	15	2		2	10	15				10
Тема 5. Право на життя	10	2		2	5	10				5
Тема 6. Заборона катувань, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження чи покарання	10	2		2	5	10	2			10
Тема 7. Право на свободу та особисту недоторканність	10	2		2	5	10				
Разом за розділом 1	85	12		12	50	85	4			70
Змістовний модуль 2. Загальна характеристика права на повагу до приватного й сімейного життя, житла, право на свободу думки, совісті та релігії, право на власність та інші. Справи Європейського суду з прав людини.										
Тема 8. Право на повагу до	10	2		2	6	10	2			10

приватного й сімейного життя, житла та кореспонденції										
Тема 9. Свобода думки, совісті та релігії	10	2		2	6	10				5
Тема 10. Свобода вираження поглядів	10			2	5	10				6
Тема 11. Свобода зібрань та об'єднання	10	2			5	10				6
Тема 12. Право на власність та Заборона дискримінації	10			2	5	10				5
Тема 13. Обмеження прав і свобод людини	15	2			10	15				15
Тема 14. Право на справедливий суд	15	2		2	10	15			2	15
Тема 15. Міжнародний захист окремих категорій та груп осіб	15	2		2	5	15				10
Разом за розділом 2	95	12		12	52	95	2		2	72
Екзамен										
Усього годин	180	24		24	102	180	6		2	142

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Дмитрієв А.І., Муравйов В.І. Міжнародне публічне право: Навч. посібник / Відп. редактори Ю.С. Шемшученко, Л.В. Губерський – К.: Юрінком Інтер, 2000. – 640с. // Міжнародне гуманітарне прав. – С.352-412.
2. Дудаш Т.І. Практика Європейського суду з прав людини: навч. посіб. / Т.І.Дудаш.- 3-тє видання, стереотипне.-К.: Алерта, 2016.- 488с.
3. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_015/print1389988659002889 (дата звернення: 10.12.1948 р.).
4. Європейська конвенція з прав людини: основні положення, практика застосування, український контекст / уклад. і наук. ред. О. Л. Жуковська. – К. : ВІПОЛ, 2004. – 960 с.
5. Конвенція про захист прав і основоположних свобод людини від 04.11.1950 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_004/print1389988659002889 (дата звернення: 04.11.1950 р.).
6. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (в питаннях та відповідях) :навч.-посіб./ [О.В.Сердюк, О.Я.Трагнюк, І.В.Яковюк та ін.] ;за заг. ред.І.В.Яковюка.- Харків :Право, 2019.- 124с.
7. Колодій, А. М. Права, свободи та обов'язки людини і громадянина в Україні : підручник / А. М. Колодій, А. Ю. Олійник. К. : Всеукраїнська асоціація видавців "Правова єдність", 2008. 350 с.
8. Лукашук И.И. Международное право. Общая часть :учеб.для студентов юрид. фак. и вузов / И.И. Лукашук.- М. : Волтерс Клувер, 2008.- С. 33-38.
9. Мальський М. З. , Мацях М. М.Теорія міжнародних відносин: Підручник. 2-е вид., перероблене і доп. – К.: Кобза, 2003. – 528с.
10. Міжнародне публічне право : підручник :у 2 т./ [В.В.Мицик, М.В.Буроменський, М.М.Гнатівський та ін.] ; за заг.ред. В.В.Мицика.- Харків : Право, 2019.-624 с.// Міжнародне право прав людини.-С. 93-153.
- 11.Міжнародне право: Навч. посібник / За ред. М.В. Буроменського – К.: Юрінком Інтер, 2005. – 336с. // Міжнародна право прав людини. - С. 186 – 208.
- 12.Міжнародне право: Основні галузі: Підручник / За ред. В.Г. Буткевича. – К.: Либідь, 2010. – 816с. // Міжнародне право захисту прав людини та основних свобод С.196-258.
- 13.Міжнародне право: підручник / Ліпкан В.А., Антипенко В.Ф., Акулов С.О. та ін./ заг.ред. В.А.Ліпкана. - К.: КНТ, 2015. – 759 с. // Міжнародне право захисту прав людини та основних свобод. С. 321-331.
- 14.Міжнародне публічне право: підручник / В.М. Репецький, В.М. Лисик, М.М. Микієвич та ін.; за ред. В.М. Репецького. – 2-ге вид., стер. – К.: Знання, 2012. – 437с. //Міжнародне право прав людини. – С. 176-190.

15. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права від 19.10.1973р.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043 (дата звернення: 19.10.1973р.).
16. Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права від 19.10.1973р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042 (дата звернення: 19.10.1973р.).
17. Права людини у міжнародному праві. Міжнародно-правові механізми захисту [Текст] : підруч. / В. В. Мицик ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Ін-т міжнар. відносин. - К. : Промені, 2010. - 722 с.
18. Права і свободи людини і громадянина в Україні (доктрина Європейського суду з прав людини і Конституційного Суду України) : навчальний посібник. К. : Юрінком Інтер, 2013. 376 с. 93-80.
19. Пастухова Л. В. Європейський механізм забезпечення прав людини / Л. В. Пастухова. – Сімф. : Таврія, 2009. – 224 с.
20. Теорія та практика застосування Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод: навч.-посіб./ [О.В.Сердюк, О.Я.Трагнюк, І.В.Яковюк та ін.] ; за заг. ред. І.В.Яковюка.- Харків : Право, 2018.- 374с.

Додаткова:

1. Альчук, М. Права людини: філософсько-правовий дискурс. *Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії*. 2014. Вип. 4. С. 7-14.
2. Анцупова, Т. Забезпечення послідовності прецедентного права Європейського суду з прав людини: роль Великої палати. *Право України*. 2013. № 10. С. 162-170.
3. Базов О. Реалізація права на свободу вираження поглядів та свободу мирних зібрань у контексті юрисдикції Європейського суду з прав людини . *Юридичний вісник. Повітряне і космічне право*. 2016. № 1. С. 26-31.
4. Битяк, Ю. Права і свободи людини в умовах глобалізації. *Філософія права і загальна теорія права*. 2013. № 2. С. 80-93.
5. Буткевич, В. Європейська конвенція з прав людини і основних свобод: генеза намірів і права. *Право України*. 2010. № 10 : Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 60 років. С. 60-88.
6. Волкова, Л. Обмеження в реалізації права на мирні зібрання відповідно до ст. 11 Конвенції про захист прав людини і

- основоположних свобод. *Адміністративне судочинство. Судова практика в адміністративних справах*. 2015. № 3-4. С. 59-67.
7. Горобець, Н. Г. Огляд стану виконання рішень Європейського суду з прав людини в контексті захисту права власності. *Часопис Київського університету права*. 2015. № 1. С. 293-299.
 8. Горобець, Н. Г. Поняття та сутність права власності в контексті Першого Протоколу до Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод 1950 р. та практики Європейського суду з прав людини. *Часопис Київського університету права*. 2014. № 4. С. 307-312.
 9. Дамірлі, М. Європейська конвенція з прав людини як ключовий елемент системи права Ради Європи. *Право України*. 2010. № 10 : Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 60 років. С. 98-104.
 10. Ільченко, І. Звернення до Європейського Суду з прав людини як спосіб захисту права власності. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 6. С. 14-18.
 11. Климович, О. Право прав людини як *jus cogens* сучасного міжнародного права. *Право України*. 2008. № 1. С. 30-34.
 12. Кретьова, І. Тлумачення положень про права людини Страсбурзьким судом: основні принципи та доктрини. *Вісник Національної академії правових наук України : зб. наук. пр.* 2014. № 4. С. 165-176.
 13. Мукан Б. Передумови виникнення та формування національних органів у справах Європейського Суду з прав людини. *Evropsky politicky a pravny diskurz*. 2016. Vol. 3, Iss. 6. С. 66-74.
 14. Новіков Д. В. Гарантії захисту права власності у практиці Європейського суду з прав людини. *Європейські перспективи*. 2016. Вип. 2. С. 92-98.
 15. Олійник А. Ю. Регулювання основних свобод людини і громадянина нормами міжнародного права в Україні. *Журнал східноєвропейського права*. 2015. № 12. С. 37-43.
 16. Прокопчук Ю. Міжнародні стандарти захисту права людини на працю в актах ООН. *Право України*. 2011. № 10. С. 297-303.
 17. Рабінович, П. Основоположні права людини: соціально-антропна сутність, змістова класифікація. *Право України*. 2010. № 2. С. 18-24.
 18. Севостьянова, Н. І. Звернення до Європейського суду з прав людини як реалізація права на правосуддя: монографія / Н. І. Севостьянова. Одеса : Фенікс, 2012. 216 с.
 19. Стрельцова, О. Становлення та розвиток принципу основних прав людини як джерела права Європейського союзу. *Право України*. 2003. № 11. С. 158-162.
 20. Тимченко, Г. Практика Європейського суду з прав людини в аспекті реалізації принципу верховенства права. *Право України*. 2014. № 5. С. 203-213.

- 21.Ткачук О. С. Класифікація елементів права на справедливий суд: національна теорія та практика Європейського Суду з прав людини. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2016. Вип. 1. С. 71-77.
- 22.Яковенко А. В. Європейська практика розгляду справ Європейського суду з прав людини щодо невиконання судових рішень в Україні. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2016. Вип. 3. С. 137-139.